

Boekbespreking.

vangen. Korte biografietjes, van hen aan wie de gepubliceerde brieven werden geadresseerd, en noten over alle personen in al deze brieven genoemd, verhoogden zoowel het genot der lectuur als de historiografische belangrijkheid dezer uitgave. En ook de wijze waarop Mr. Jeltens, in een algemeen voorwoord, zijn verzameling inleidt, zij lijkt mij juist en waardig. Inderdaad, ik veroorloof mij het den verzamelaar na te zeggen: „men make zich van den inhoud dezer korrespondentie geen te grootsche voorstelling. Immers het spreekt vanzelf, dat de groote kunstenaar, als een echt Hollandsch schilder, zijn bezonkenste gedachten, zijn eigenst-persoonlijke gevoelens niet in woorden, maar in kleur en lijn uitsprak. Toch vormen deze brieven, waarin de scherp-schouwende, de levendige en levenslustige, de geestige, gemoedelijke en fijngevoelende man, die Bosboom was, zich tevens als een prettig verhalen doet kennen, wel eenige bijdrage tot onze kennis van zijn werkzaamheid en zijn eigen oordeel daarover, van zijn omgeving en engeren vriendenkring, een bijdrage ook tot ons begrip van zijn natuur als mensch en kunstenaar, van het leven der Haagsche schilders en hun contact met de letterkundige wereld dier dagen.”

„Wel eenige bijdrage tot onze kennis en tot ons begrip” — het is bescheiden gezegd. Want al moet men er zich inderdaad voor wachten, het belang te overschatten van bijdragen als deze voor de kennis en het begrip van een artiest, die ons van het diepste en heerlijkste, dat in hem leefde, zulke grootsche en duurzame openbaringen achtergelaten heeft, toch is het zeer zeker niet zonder waarde, zij het desnoods alleen voor onze algemeene menschenkennis, een vluchtigen kijk te krijgen in het dagelijksch doen-en-laten, op de wereldsche figuur, ja, op de manieren van een man als Bosboom.

Dat groetheid samen pleegt te gaan met eenvoud en noblesse, met waardeering voor en hulpvaardigheid jegens anderen, wij wisten het wel, maar het is altijd aangenaam er nieuwe en afdoende bewijzen van te ontmoeten. Bij Bosboom — en dit wisten wij nog niet — werden deze voortreffelijke eigenschappen aangevuld door een krachtig besef van eigen-

waarde, een doordringende kritiek, die aan het eigen talent de hoogste eischen stellen deed, en nochtans in loutere zachtmoedigheid zweeg waar het dat van kameraden gold. Ziehier een misschien wat ouderwetsche opvatting van ridderlijkheid en menschenmin. Van onzen tijd althans is deze opvatting niet meer. En de vraag is inderdaad of de hedendaagsche, soms wel wat scherpe en bruuske, eerlijkheid, uit een oogpunt van algemeene kunsthygiene niet preferabel geacht moet worden boven den toon van beleefde kameraadschap, van een zwijgend laten-raden naar kritiek, waardoor onze welwillend-deftige voorgangers zich onderscheiden. De vraag is zelfs of b v. een zinnetje als: „Mesdag en Echtgenooten schilderen er vrolijk en flink op los”, de besprokene, indien zij het te lezen gekregen hadden (maar ook daarop werd zorgvuldig gepast!) aangenamer zou zijn geweest dan een er duchtig op los-trekkende kritiek. Doch, hoe dit zij, de vriendelijke zachtheid zoowel als het leuke knipoogje doet weldadig aan, en zeker niet minder — in een man van Bosbooms gedachtenzwaarte — zijn kinderlijk genoeg in kleine levensafwisselingen en pleziertjes. Schreef hij niet, als drie-en-zestigjarige, aan vriend Jan Kruseman in Indië, met een jongensachtig blij van-de-hak-op-de-tak-springen: „En ook te Amsterdam is eene groote Passage in aantogt. Daar vaart men nu per zoogenaamde „pennybootjes” vanaf het Rokin tot een eind ver voorbij het Amstel-Hôtel?”

Ik las er dezer dagen iets over, hoe het ook uit deze verzameling brieven weer duidelijk zijn zou, dat Bosboom een melancholicus was, Ik kan dat niet eens zijn. Melancholici zijn geen menschen, die zoo ontzaglijk veel, en met zoo veel lust, plegen te werken. Veeleer houd ik dezen grooten kunstenaar, als alle anderen, voor een diep-ernstig man die zijn melancholische buien (dagen, weken, maanden misschien!) kon hebben. Eén brief is er in deze collectie, die, wat zijn beteekenis betreft, niet enkel voor de kennis van de persoon zijns schrijvers, maar ook op-zich-zelf, als klein monument van groot-menschelijke ernst, m. i. boven al de andere verre uitsteekt. Deze brief is te vinden op bl. 122—124; hij werd